

Nr 182.

Af herr **Waldén m. fl.**, om skrifvelse till *Kungl. Maj:t* angående införande af allmän och lika kommunal rösträtt för såväl män som kvinnor m. m.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen, hvilken redan från början ställt sig i bestämd opposition mot den otillfredsställande lösning af rösträttsfrågan, som rösträttsändringarna af 1907—1909 inneburo, har också vid trenne föregående riksdagar genom motioner framställt krafvet på en genomgripande och fullt demokratisk rösträttsreform under kraftigt betonande af att »rösträttsfrågan icke blir löst, förrän demokratiens princip fullt ut segrat i stat och kommun».

Då vi denna riksdag förnya vårt yrkande på ett fullständigt förverkligande af denna princip, hvad vårt lands såväl politiska som kommunala rösträttsförhållanden beträffar, så att äntligen medborgerlig likställighet må blifva fullt genomförd på dessa viktiga områden, är det icke blott dessa principiella skäl, hur viktiga och afgörande de än kunna vara, som vi ha att åberopa oss på. Redan under den korta tid, de nya rösträttsbestämmelserna tillämpats, hafva i skarpaste belysning framträdtt bristerna hos den rösträttsreform, högern lyckades genomdrifva till skyddande af sin egen maktställning, och hur långt vi i vårt land ännu äro från den politiska jämlikhet, som tidsutvecklingen kräfver.

Då vi i en särskild motion komma att framställa våra yrkanden angående den politiska rösträtten och hvad som står i samband därmed, vilja vi här endast uppehålla oss vid och framställa våra kraf på en omläggning i demokratisk anda af *den kommunala rösträtten*.

Då vi senast vid 1911 års riksdag yrkade på sådana förändringar i gällande kommunala författningar, att den kommunala rösträtten måtte blifva allmän, lika och personlig, affärdade dåvarande konstitutionsutskott

desså våra yrkanden med den korta motiveringen, att »det ej funne det önskvärdt eller ens lämpligt att rubba vare sig grunderna för Första kammarens sammansättning eller *de principer, hvilka äro utmärkande för nu gällande kommunalförfattningar*». Vi anse oss därför böra till närmare granskning upptaga dessa våra invändningar och då först vända oss emot de *principer*, hvarpå vår nuvarande kommunala rösträtt är byggd.

Den fundamentala princip, på hvilken vår kommunala själfförvaltning hvilar, äfven sedan en 40-gradig skala blifvit införd, är helt enkelt förmögenhetsprincipen eller den grundsatsen, att inflytandet i kommunala angelägenheter bör vara beroende af hvars och ens skattebidrag till kommunen. I detta afseende intager Sverige en särställning till så godt som alla andra länder i hela världen. I dessa är nämligen den kommunala rösträtten (liksom den politiska) byggd på personlighetsprincipen: det är medborgaren och ej förmögenheten, som röstar.

I Sverige äger som nämndt det motsatta förhållandet rum. Naturligtvis utöfvas denna rösträtt af fysiska personer, men genom den efter förmögenhet eller inkomst afpassade graderade skala, som härvid tillämpas, kan man med skäl våga påstå, att det är penningarna och ej den personliga dugligheten och insikten, som är afgörande för den kommunala maktens tyngdpunkt. Och detta penninginflytande sträcker sig hos oss t. o. m. så långt, att äfven rent juridiska personer, såsom bolag, stärbhus etc. äro i besittning af kommunal rösträtt.

Denna förmögenhetsprincipens dominerande inflytande i den kommunala själfstyrelsen skulle förefalla rent af absurd i hvarje annat land. Också är den kommunala rösträtten i så godt som alla länder rent personlig. Så har Norge, Danmark, Frankrike och Schweiz lika rösträtt äfven i kommunala angelägenheter. England, Nederländerna och Italien ha en tämligen låg census med lika rösträtt. Belgien har allmän rösträtt i förening med 4-gradig skala, hvilken dock icke så mycket är byggd på förmögenhetens som fastmer på den mognare ålderns och den större erfarenhetens företräden. I några få stater slutligen har klassvalsprincipen kommit till användning.

Härtill kan läggas, att i de flesta af ofvan angifna länder kommunernas befogethet är ungefär lika stor som hos oss, och i några af dem till och med större, särskildt i fråga om den kommunala själfbeskattningen, som alltid i Riksdagen anförts som argument mot upphäfvande af förmögenhetsprincipens tillämpning och införande af lika rösträtt. Det har icke heller kunnat påvisas, att den allmänna och lika kommunala rösträtten i dessa länder varit till skada, utan i stället varit

ägnad att i högsta grad höja medborgareandan och därigenom främja den kommunala själfstyrelsens utveckling i sund och för alla medborgare gagnelig riktning.

Det skäl, som motståndarna till den lika och allmänna kommunala rösträtten oftast anföra, är, att det ej kan vara rättvist eller lämpligt, att, så länge kommunalutskylderna fördelas efter hvars och ens inkomst eller förmögenhet, personer, som med en obetydlighet bidraga till kommunens utgifter, skola ha lika stort inflytande vid deras bestämmande som de, hvilka bidraga med större belopp. Och häraf drar man vanligen äfven den slutsatsen, att ett strängt genomförande af personlighetsprincipen i detta fall skulle komma att äfventyra en sund sparsamhet inom den kommunala förvaltningen, hvilken ju hufvudsakligen afser sådana gemensamma ordnings- och hushållsangelägenheter, som äro förenade med större eller mindre utgifter.

Då man resonerar på detta sätt, utgår man emellertid enligt vårt förmenande från en fullkomligt oriktig föreställning om kommunens väsen och ändamålet med dess funktioner. Man jämför kommunen med ett bolag, i hvilket delägarne böra rösta efter antalet aktier. Men kommunen är icke såsom bolagen eller andra ekonomiska föreningar en frivillig sammanslutning af personer för främjandet af gemensamma ekonomiska intressen och fördelar i förhållande till hvars och ens pekuniära insats i företaget, utan en tvångsförbindelse: hvarje svensk medborgare *måste* tillhöra en kommun och sålunda äfven underkasta sig den tvångsmakt, staten förlänat densamma. Kommunen är således icke en privaträttslig, utan en *statsrättslig institution*, afsedd att verka för uppfyllandet af statens ändamål på själfstyrelseprincipens grundval. Sålunda kan kommunen icke blott beskatta sina medlemmar och belasta dem med gäld, hvars återbetalande ofta kommer att drabba kommande generationer. Den kan äfven i en del ordningsangelägenheter fatta beslut, som ingripa i kommunmedlemmarnas enskilda lif och näring.

På grund af denna kommunens statsliga käraktär kommer dess verksamhet således icke att såsom bolagets eller de privata föreningarnes inskränka sig till vissa noggrant angifna och rent ekonomiska verksamhetsområden, utan kommer den att omfatta alla sådana gemensamma hushålls- och ordningsangelägenheter, som ej enligt svensk rätt falla under offentlig ämbetsmyndighet. Denna kommunens själfverksamhet är också numera af en så djup och ingripande betydelse i det moderna samhällslifvet, att det redan med hänsyn härtill måste för hvarje rätttänkande människa framstå såsom en absurditet, att den kommunala själfstyrelsen skall utöfvas af en minoritet af kommunens medlemmar,

hvilket senare så godt som alltid måste bli fallet, där en graderad röstskala användes, en absurditet, som sannerligen icke förminskas däraf, att förmögenhetsförhållandena läggas till grund för denna gradering.

Äfven om man ställer sig på den ståndpunkten, att rösträtten och skyldigheten att bidraga till kommunens utgifter böra stå i ett visst förhållande till hvarandra, så kan icke ens med denna utgångspunkt en efter inkomst eller förmögenhet graderad röstskala försvaras. Ty bidragskyldigheten till såväl kommun som stat bestämmes nu alltmera efter principen, att samhällets medlemmar skola i största möjliga grad drabbas af beskattningen med hänsyn till deras förmåga att bära densamma, en princip, hvilken man ju äfven på sista tiden velat gifva större allmängiltighet genom tillämpandet af den progressiva skattemetoden. Den mindre inkomsttagarens skatteplikt känns för honom oftast fullt ut så betungande, som hvad förhållandet är med den störres skattebidrag, och då således äfven en ökning i kommunalutgifterna oftast måste kännas mest tryckande för de små inkomsttagarna, finnes det heller inte någon anledning befara, att genom deras ökade inflytande i kommunens angelägenheter en sparsam kommunalhushållning skulle äfventyras.

Emellertid anse vi det fullständigt oriktigt, att rösträtt och skatteplikt göras beroende af hvarandra i en offentlig institution, hvars ändamål alltid bör vara att i största möjliga utsträckning söka främja och förverkliga såväl det helas som hvarje medlems väl och lycka, hvilket endast kan åstadkommas genom den högsta möjliga kraftutveckling af samtliga samhällsmedlemmar.

Det är således efter fullkomligt olika grunder rösträtten och skatteplikten bestämmas, hvarför det också är en orimlighet att bygga den ena på den andra, i synnerhet i en tid, då väl knappast någon på allvar vågar drifva den satsen, att den medborgerliga insikten bör mätas efter den större eller mindre förmögenhet, hvar och en besitter, eller den inkomst, man lyckas förvärfva, mången gång kanske på deras bekostnad, hvilka man hittills velat ge minsta möjliga inflytande i samhällets gemensamma angelägenheter.

Ett skäl, som af motståndarna till den lika kommunala rösträtten ständigt upprepats, ända sedan det nya representationsskicket genomfördes, och som 1911 års konstitutionsutskott äfven i första rummet åberopat sig på, är, att den »skulle rubba grunderna för Första kammarens sammansättning». Att detta skulle blifva fallet, vilja vi ingalunda förneka, men denna omständighet utgör för oss ytterligare ett skäl, och ingalunda det minst viktiga, att med all kraft påyrka slopandet af den graderade röstskalan, hvarigenom en verklig *demokratisering* af

Första kammaren också kan genomföras. Så länge det fortsatta högerväldet i denna kammare med siffror kan visas vara en direkt följd af den 40-gradiga skalan och det sålunda alltjämt framstår som en förmögenhetens konservativa makt till skada för ett verkligt framstegsarbete i vårt land, måste demokratien med all makt vända sig mot detta den härskande klassens oberättigade privilegium.

Den lika kommunala rösträtten framstår därvid som det enklaste och närmast liggande hjälpmedlet, som också fordras af det »speglade» systemets egen inre logik. »Skall proportionalismen in, så måste fyrkskalan ut.»

Huru denna 40-gradiga skala på ett rent af utmanande sätt gynnar det politiska parti, som främst företräder den förmögna samhällsklassens intresse på de mindre bemedlades bekostnad, visar valstatistiken från 1910 i ovederläggliga siffror:

Partifördelningen bland de röstande var:
vid landstingsvalen:

	Afgifna valsedlar.	I procent.
Högern	157,881	40
Liberala	167,365	43
Socialdemokrater	66,388	16

vid de fem största städernas stadsfullmäktigeval:

	Afgifna valsedlar.	I procent.
Högern	21,618	36
Liberala	13,579	23
Socialdemokrater.....	24,282	40

Däremot fördelades *mandaten* som följer:
vid landstingsvalen:

Höger	665	55
Liberala	418	34
Socialdemokrater.....	123	10

vid de fem städernas val:

Höger	83	53
Liberala	31	20
Socialdemokrater	38	25

Med andra ord: högern, som i båda grupperna är i minoritet bland de väljande (resp. 40 och 36 procent endast) behåller lika fullt den absoluta majoriteten bland de valda (resp. 55 och 53 procent). Båda de andra partierna beröfvas en betydande andel af de platser, till hvilka

deras antal berättigar dem. Sammanläggas siffrorna för hela riket, erhåller man följande enkla bild:

	Antal väljande.	I procent.	Antal mandat.	I procent.
Högern	179,500	39	748	54
Liberala	180,944	40	449	33
Socialdemokrater	90,670	20	161	12

Alltså: de tre femtedelarna af de valmän, som samlats i de båda vänsterpartierna, förblifva i klar och afgjord minoritet gentemot de två femtedelar, som kunna glädja sig åt att besitta nära 55 procent af mandaten! Vid de sekundära valen till Första kammaren fortsattes enligt sakens natur den ogynnsamma förskjutningen ytterligare. Högerns 39 procent afspegla sig som en stark majoritet i Första kammaren, äfven sedan de nya landstingsvalen tillåtits verka.

Härtill är ytterligare att märka, att själfva valsystemet — proportionsval i små valkretsar till några få mandat — garanterar en mycket långsam förskjutning af ställningen partierna emellan, på samma gång proportionalismen gör den valde oberoende af alla meningsströmningar utanför hans eget parti. Man har sålunda all anledning att motse, att, därest författningens demokratisering icke fullföljes, fortfarande för ganska lång tid en minoritet inom nationen kommer att alldeles som hittills ha i sin hand att förlama allt framstegsarbete på lagstiftningens område.

Att äfven den 40-gradiga skalan alltjämt inom kommunen vidmakthåller penningens herravälde öfver personlighetsprincipen, låt vara att denna skala till en början känns som ett litet framsteg mot förra tidens ohöljda rikedomsvälde, vågar väl ingen på allvar bestrida. 1910 års stadsfullmäktigeval landet rundt konstaterade öfverallt, hvilket försteg denna skala äfven rent kommunalt ger de besittande minoriteterna. Som exempel ur högen må nämnas Borås, där arbetarpartiet i de båda valkretsarna var nere vid respektive 8 och 11 röster som medelvärde, medan högern steg fram med respektive 29 och 31 röster. Den proportionellt riktiga mandatfördelningen skulle ha gifvit högern 8, de liberala 6 och arbetarna 3 platser. Tack vare den 40-gradiga skalan blef fördelningen i stället 13, 3 och 1. För Stockholm verkade förskjutningen 12 platser, som högern besatte, och som skulle ha tillkommit arbetarrösterna på grund af dessas antal o. s. v.

En statistisk undersökning, som omfattar 65 af de 73 städer, i hvilka under december 1910 allmänna stadsfullmäktigeval förrättades, visar på ett slående sätt högerns privilegierade maktställning, tack vare den 40-gradiga skalan. I ofvannämnda 65 städer valdes 587 högermän, 398

vänstermän och 7 fullt oafhängiga fria. Hade röstningen skett per capita, skulle i stället resultatet ha blifvit respektive 433, 549 och 10, d. v. s. högern skulle ha förlorat 154, vänstern vunnit 151 och de fria 3 platser. I dessa 65 städer gifver alltså den 40-gradiga skalan ett försprång åt högern af 154 stadsfullmäktige eller, rättare sagdt, 308, då ju valen 1910 blott gällde den ena stadsfullmäktigehälften.

Ser man vidare efter, huru majoritetsställningen gestaltar sig inom stadsfullmäktigerepresentationen i de 65 städer, undersökningen omfattar, finner man, under förutsättning att valutgången i dessa städer blir densamma vid 1912 års val, att högern kommer att ha majoritet i 45 (21 kvalificerad och 24 enkel), vänstern majoritet i 10 (alla enkel) och jämställning råda i 10. Skedde valen åter per capita, skulle högermajoriteten sjunka från 45 till 20 (däraf blott i 3 fall kvalificerad) och vänstermajoriteten stiga från 10 till 44 (däraf i 14 fall kvalificerad); jämställning skulle råda i en stad.

Redan dessa siffror tala ett språk, som ej lär kunna vederläggas. De visa, hvad som ock redan på förhand kunde inses, att den kommunala rösträttsreformen af 1907—1909 endast var en ofullständig reform. Den reducering af röstskalan, som denna reform innebar, betydde endast ett bortkastande af ett öfverflödigt öferskott, som kunde offras, utan att någon väsentlig maktförskjutning komme att inträffa.

Det parti, som 1907 tog rösträttsfrågans »lösning» om hand, visste mycket väl hvad det gjorde, då det satte den kommunala rösträttsreformen som lockbete. Det vann härigenom det dubbla syftet att å ena sidan alltjämt tillförsäkra sig öfverlägsenhet i Riksdagens ena kammare och flertalet af rikets kommuner, å andra sidan kunna bemöta blifvande motioner om ändring af den kommunala rösträtten med samma svar, hvarmed man alltid mött liknande motioner från 70- och 80-talen. Då svenska folket genom författningsändring godkänt nu gällande bestämmelser och en ändring af den kommunala rösträtten skulle komma att rubba grunderna för Första kammarens sammansättning, kunna vi ej ändra denna rösträtt.

Då högern sålunda genom 1907 års rösträttsreform hoppades för lång tid framåt kunna tillförsäkra sig lugn på detta område, torde den ha grundligt misstagit sig häri. Så länge, trots de medgifvanden som gjorts, ett fåtal ännu sitter vid makten i kommunerna med hjälp af allehanda streck och graderade röstskalor, står rösträttsfrågan alltjämt olöst, huru mycket man än genom invändningar och undanflykter söker komma ifrån detta faktum.

Vi komma därför ej att släppa vårt kraf på en *verkligt demokratisk rösträttsreform*, förrän detta kraf blifvit uppfyllt.

Sveriges *hela* folk måste beredas möjlighet att själf bli herre i eget hus, i såväl stat som kommun, därest vårt land skall på allvar kunna komma in i den demokratiska utveckling och själfuppfostran, som tiden kräfver. Och det första och viktigaste steget, som då måste tagas, är sloandet af den för Sverige enastående *40-gradiga röstskalan*. Det finnes icke något skäl, hvarför vårt folk skulle ha mindre förutsättningar för en kommunal rösträtt på likställighetens grund än t. ex. Norges och Danmarks, hvilka sedan åtskilliga år äga lika kommunal rösträtt med proportionellt valsystem.

Då vi sålunda åter kräfva sloandet af den 40-gradiga kommunala röstskalan och i stället *lika* kommunal rösträtt, anknyta vi äfven härtill en begäran om förberedande åtgärder i syfte att göra denna kommunala rösträtt i vida större omfattning *allmän*, än nu är fallet.

Slutligen påyrka vi sådan ändring i gällande förordning om landsting, att landstingsman må komma i åtnjutande af skäligt dagtraktamente under den tid, landstinget pågår. Vid såväl 1910 som 1911 års riksdagar har Andra kammaren bifallit motioner härom, det sistnämnda året på hemställen af konstitutionsutskottet. Såsom stöd härför anför utskottet bland annat följande: — — — Landstingsmannaupdraget torde kunna anses vara af den särskilda art, att dagtraktamente därför bör förekomma, då det för de allra flesta landstingsmän förutsätter vistelse på annan plats än hemorten. Då utskottet ej finner, att landstingsman skäligen bör påläggas utöfver de besvär, som äro förenade med uppdraget, särskilda direkta utgifter för uppdragets fullgörande, och då landstingsman redan nu delvis erhåller ersättning för de direkta kostnader, som resorna innebära, har utskottet i nu angifna afseende intet att erinra mot att landstingsman tillerkännes äfven dagtraktamente.

Äfven ur en annan synpunkt torde emellertid ett stadgande härom vara af behovet påkalladt. De vid 1909 års riksdag definitivt antagna bestämmelserna i fråga om den kommunala rösträtten och det proportionella valsättet afsåge att för de samhällsklasser, som ditills ej alls eller endast i undantagsfall varit representerade i landstingen, bereda möjlighet att välja landstingsmän ur sin egen krets. I likhet med motionärerna finner utskottet, att afsikten med 1909 års rösträttsreform svårligen skulle i detta afseende kunna realiseras, om den census, som stadgandet i § 24 i förordningen om landsting faktiskt innebär, fortfarande skulle bibehållas. Efter utskottets mening torde sålunda införande af dagtraktamente åt landstingsman kunna anses vara befogadt, medan

det innebär en konsekvens af 1909 års lagstiftningsarbete i fråga om vidgade medborgerliga rättigheter.»

De skäl, utskottet här framställt, äro så starka, att en ytterligare motivering i denna fråga torde från vår sida för närvarande vara öfverflödig.

Vi hemställa alltså,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i nu gällande förordningar angående kommunalstyrelse på landet, i stad och i Stockholm, liksom ock i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, att den kommunala rösträtten kommer att byggas på grundval af allmän och lika rösträtt för såväl män som kvinnor, samt

att Riksdagen, intill dess dylikt förslag kan blifva genomfördt, för sin del ville antaga nedannämnda förändringar af vissa paragrafer i följande kommunala författningar:

Förordningen om kommunalstyrelse på landet.

§ 4.

Medlem af en kommun på landet är enhvar, som där är mantalsskrifven.

§ 8.

Mom. 1. Enhvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguetå års ålder samt enligt § 57 är förbunden att erlägga skatt till kommunen och icke häftar för kommunalutskylder, som förfallit till betalning under sist förflutna kalenderåret, är berättigad att deltaga i kommunalstämmans öfverläggningar och beslut.

Mom. 2. Enahanda rättighet tillkommer hvarje

välfrejdad kvinna, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguettt års ålder och är gift med svensk man, som enligt bestämmelserna i föregående moment är kommunalt röstberättigad.

Mom. 3. Den, som står under förmynderskap, må ej utöfva rösträtt.

§ 11.

Mom. 1. Hvarje röstberättigad äger en röst.

Mom. 2. Där — — — grunden.

Förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 3.

Medlem af stadskommun är enhvar, som där är mantalsskrifven.

§ 9.

Mom. 1. Enhvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af en statskommun, uppnått tjuguettt års ålder samt enligt § 57 är förbunden att erlägga skatt och icke häftar för stadsutskylder, som förfallit till betalning under sistförflutna kalenderåret, är berättigad att vid allmän rådstuga deltaga i öfverläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, hvilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser af stadens medlemmar förbehållna.

Mom. 2. Enahanda rättighet tillkommer hvarje välfrejdad kvinna, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguettt års ålder och är gift med svensk man, som enligt bestämmelserna i föregående moment är kommunalt röstberättigad.

Mom. 3. Den, som står under förmynderskap, må ej utöfva rösträtt.

§ 11.

Enhvar, som är röstberättigad vid allmän rådstuga, äger en röst.

Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 2.

Mom. 1. Medlem af kommun är enhvar, som där är mantalsskrifven.

Mom. 2. I såväl — — — förbehållna.

§ 7.

Mom. 1. Enhvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af kommunen, uppnått tjuguetå års ålder samt enligt § 40 är förbunden att till kommunen erlägga skatt och icke häftar för stadsutskylder, som förfallit till betalning under sistförflutna kalenderåret, är berättigad att i val af stadsfullmäktige delta.

Mom. 2. Enahanda rättighet tillkommer hvarje välfrejdad kvinna, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguetå års ålder och gift med svensk man, som enligt bestämmelserna i föregående moment är kommunalt röstberättigad.

Mom. 3. Den, som står under förmynderskap, må ej utöfva rösträtt.

§ 9.

Vid valet äger hvarje röstande en röst.

Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd.

§ 6.

Vid omröstning följes på landet hvad för kommunalstämma och i stad hvad för allmän rådstuga

stadgadt är i afseende på rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person.

De för kommunerna gällande — — — — —
— — — — — vid kyrkostämma företedda.

Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm.

§ 5.

Mom. 1. Enhvar, som är röstberättigad vid val af stadsfullmäktige, äger å kyrkostämma en röst.

Förordningen om landsting.

§ 10.

Valbar till landstingsman är enhvar inom landstingsområdet röstberättigad, man eller kvinna, som uppnått tjugufem års ålder.

Landstingsman kan ej vara: a), b), c), och d), (= nuvarande bestämmelser).

Gift kvinna, som är röstberättigad, vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, obehörig att utöfva uppdrag, hvarom nu är fråga.

För valbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper, som för valbarhet till landstingsman.

Landstingsman eller suppleant må ej kunna uppdraget sig afsäga, såvida han ej fyra år tjänstgjort såsom landstingsman eller uppnått 60 års ålder eller eljest uppgifver hinder, som af landstinget godkännes.

Väljes kvinna till landstingsman eller suppleant, äger hon när som helst afsäga sig uppdraget.

§ 24.

Landstingsman eller suppleant åtnjuter af landstingets medel i dagtraktamente under landstingets

möte sex kronor äfvensom ersättning för resekostnaden fram och åter beräknad efter skjutslega för en häst, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, där resan såmedelst sker.

Slutligen hemställes, att vederbörande utskott, i händelse af bifall till dessa framställningar, måtte vidtaga de jämkningar i formuleringen af andra paragrafer i här omhandlade förordningar, hvilka det finner bli en följd af våra yrkanden.

Stockholm den 26 januari 1912.

O. H. Waldén.

<i>Hj. Branting.</i>	<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>E. Palmstierna.</i>
<i>F. V. Thorsson.</i>	<i>Nils Persson.</i>	<i>Värner Rydén.</i>
<i>A. J. Christiernson.</i>	<i>Viktor Larsson.</i>	<i>Herm. Lindqvist.</i>
